

Wang Jianjiang*

Moderni mit – primer Kitajske

Miti¹ imajo literarno in estetsko vrednost. Vsi miti se niso porodili v starodavnih časih, pač pa nastajajo in obstajajo tudi v moderni dobi. »Velika kitajska kulturna revolucija« je bila nekoč revolucionarni mit, je bila poskus preoblikovati posameznike s pomočjo razrednega boja, z borbo proti sebičnosti ter z zavračanjem revizionizma. Bila je torej poskus preoblikovati družbo in celo ves svet, da bi dosegli »rdeči« revolucionarni mit. Razlika med modernimi miti in starodavnimi je v njihovih različnih izraznih načinih: starodavni miti so uporabljali domišljijo, da bi obvladovali naravo, moderni miti pa uporabljajo logiko, da bi izrazili fantazije. Primer slednjega je stališče, da je globalizacija amerikanizacija.² Bivši ameriški svetovalec za nacionalno varnost Zbigniew Brzezinski je prepričan, da je globalizacija operativen način delovanja kapitala, ki vlada svetu, pri čemer naj bi bile Združene države ne le kapitalistična država številka ena, pač pa tudi kapitalistična dežela, ki nima primerjave.³

Kar povežemo z amerikanizacijo, je mit asimilacije sveta, le da so tokrat njegov izvor tudi kitajski raziskovalci:⁴ ti razglašajo danes mit o asimilaciji sveta s kitajsko kulturo. Te trditve lahko reduciramo na one, ki jih poznamo kot mit o kulturnem imperializmu.

1. Globalizacija je bila prenapihnjena

Globalizacija je globoko zaznamovala kitajsko kulturo, umetnost in estetiko. Najprej moramo omeniti avantgardo v umetnostni formi in tehnikah, nemu-

¹ Članek je del podprojekta nacionalnega projekta za družbene vede (o8xzwo04) »A Study of Dun-Huang Grotto Art from the Perspective of Globalization«.

² »Amerikanizacija je globalizacija poznega kapitalizma.« Aleš Erjavec, *Túxiàng Shídài*, Jilin Press, Changchun 2002, str. 8.

³ Prim. Matra Amand, »World Communication and Cultural Hegemony«, Central Compilation and Translation Bureau Press, Beijing 2001, str. 296.

⁴ Yang Shousen, »Globalization vs. Sinicization«, v Tong Qingbing (ur.), *Globalization and National Culture and Literature*, China Social Sciences Press, Peking 2002, str. 85–91.

* Shanghai Normal University, Šanghaj

doma opazno, čute spodbujajočo provokativnost v učinkih, dekonstrukcijsko in postmoderno naravo mišljenja ter provokativno izkrivljenost inovacij, ki jih najlaže vidimo v galerijskem kompleksu »798« v Pekingu ali v umetniški četrti »Crossing Border« v Šanghaju; slednja spominja tako na trgovsko kot na umetniško četrt. Aplikacija tovrstnih poslovnih modelov se dandanes razteza na umetniške predstave in sisteme, kot je npr. Performing Arts Group, ki združuje skupno studijsko opremo za filmsko in televizijsko produkcijo, proizvodnjo reklam, komercialna umetniška dela ter vsa druga dela, ki vstopajo tudi na borzo.⁵ Tej logiki sledi vseprisotna proizvodnja podob iz vsakdanjega življenja ter vsakovrstne oblike vulgarne kratkotrajne kulture, katerih forma daleč presega njihovo vsebino. Za te nove spremembe v umetnosti prevladuje prepričanje, da so tesno povezane z estetsko kulturo zahodnega, še zlasti ameriškega sveta. In res, popularne pesmi, hip hop, frizura, oblačila in dekoracija iz San Franciscu, torej z one strani oceana, postanejo v Šanghaju na Kitajskem popularne prej kot v 24 urah. Globalizacija je postala dejstvo, ki ga ne moremo spregledati ali se mu upreti. Za nacionalno umetnost in estetiko problem ni v priznanju ali zanikanju globalizacije kot tudi ni problem v njenem izogibanju ali zavračanju. Naše izhodiščno vprašanje bo, kako sploh razumeti pridobitve in napake globalizacije.

Globalizacija je v bistvu enaka kjerkoli na svetu. Kakršno poznamo danes, je tudi zelo podobna oni iz preteklosti; na svetu je navzoča že dolgo in je povezana s celotnim razvojem človeške družbe od bronaste, železne in poljedelske, pa do industrijske, poslovne in informacijske dobe. Kar je danes drugače, je da nastopa pod pogoji globalne kapitalistične ekonomske proizvodnje in delitve ter da posledično zadeva lastnosti prav vsake nacionalne kulture.

Kriza nacionalne kulture povzroča precejšnjo skrb celemu svetu, in to velja tudi za umetnost in estetiko. Toda globalizacija ni isto kot amerikanizacija, čeprav morda daje tak videz s stališča Evropejcev. Čeprav so Združene države vojaško močne ter so edina svetovna velesila, sta zmožnost in moč asimilacije ameriške kulture še vedno omejeni. Huntingtonovo teorijo o »spopadu civilizacij« dandanes lahko dopolnimo s teorijo o dobi »ravnovesja moči«⁶ v okviru spopada civilizacij. Ta skrb in strah sta upravičena. Njuni izvori so v skrbi ohraniti sta-

⁵ Umetniška dela so na Kitajskem prisotna na borzah od leta 2005.

⁶ »The World from 'Culture Conflict' to 'Balance of Power Era'«, *Reference Information News*, Peking, 3. marec 2009, 2. izdaja.

bilnost in kontinuiteto nacionalne kulture, vključno z nacionalnim značajem estetskega in umetniškega. Zaradi kulturnega napredka imata danes estetika in umetnost inherentne zakone obstoja in ju ne obvladuje logika kapitala. Tako ne bosta izginili v primeru vdora tuje kulture. Skoraj vsa svetovna ekonomija sledi akumulaciji kapitala, a nacionalna kultura se vseeno nadaljuje neodvisno. In medtem, ko so ameriške filmske uspešnice preplavljale Kitajsko, so kitajske tradicionalne umetnostne forme z izredno javno podporo kakršne so na primer pekinška opera, koreografija iz slik votlin Dun-Huang Mogao,⁷ klasične pesnitve, tradicionalna instrumentalna glasba, kitajsko slikarstvo, kaligrafija, izrezovanje žigov, dela ljudske umetnosti, risbe, borilne veščine, itd., priljubljene med ljudskimi množicami. S poudarkom na kulturni dediščini, razkriva kitajsko ljudstvo naraščajočo afiniteto do tradicionalne umetnosti. Hkrati številni umetniki, kakršna sta slavna režiserja Zhang Yimou⁸ in Li An,⁹ zavestno uporabljajo kitajske klasične umetnostne tehnike, da bi ustvarili estetska vzdušja filmov, otvoritvenih in zaključnih ceremonij in umetnih krajin, ki so pritegnile svetovno pozornost ter bile predmet svetovnega priznanja in slave. Gornji primeri nakazujejo, da v kontekstu globalizacije neodvisna eksistenca in razvoj etničnih umetnosti nista le možna, pač pa tudi uresničljiva.

⁷ Mogao votline ali Mogao jame, slavna lokacija svetovne človeške dediščine, ki so znane tudi kot Tisoč bud iz Dun-Huanga, tvorijo sistem 392 templjev jugovzhodno od središča Dunhuanga, oaze, ki se strateško nahaja na verskem in kulturnem križišču Svilne poti v provinci Gansu. Jame so bile izkopane pred 1600 leti. V njih se nahajajo številne stenske slike in kipi. Dela te stenske umetnosti pokrivajo več kot 45.000 m² ter prikazujejo starodavno kulturo ter njene umetniške stvaritve. Dandanes so dun-huanške plesne in odrske umetnosti poznane tudi kot »umetnosti regeneracije/ponovnega rojstva«. Prenesene so bile iz sten ter kipov, tako da so danes poznane širom sveta.

⁸ Zhang Yimou je kitajski filmski režiser, producent, pisatelj in igravec. Prištevalo ga k peti generaciji kitajskih filmskih umetnikov. Prvi film, ki ga je režiral, je bil *Rdeči mak* leta 1987. Zhang je prejel številna priznanja ter nagrade. Med drugim je bil nominiran za najboljši tuji film za filma *Ju Dou* (1990) in leta 1991 za film *Dvigovanje rdeča svetilke*. Prejel je nagradi Srebrni lev in Zlati lev na Beneškem filmskem festivalu, Veliko nagrado žirije na filmskem festivalu v Cannesu ter Zlatega medveda na Berlinskem mednarodnem filmskem festivalu. Zhang je režiral otvoritveno in zaključno ceremonijo na pekinških poletnih olimpijskih igrah 2008, ki sta bili deležni precejšnje mednarodne pohvale.

⁹ Li An (Ang Lee), kitajsko-tajvanski filmski režiser, je prejel oskarja za najboljši film v tujejezični film *Čepeči tiger*, skriti zmaj (2000). Je prva oseba azijskega porekla, ki je prejela oskarja, Zlati globus in BAFTA za najboljšega režiserja ter je edini režiser, ki je prejel dve Nagradi za najboljši film (Zlatega medveda) na Berlinskem mednarodnem filmskem festivalu.

2. Vpliv globalizacije obstaja povsod, a ni monoliten

V različnih deželah in regijah se manifestirajo različne oblike globalizacije. Te dežele so lahko odprte demokracije, odprte centralizirane dežele ali zaprte centralizirane dežele. V odprti demokratični državi vodi kulturna interakcija in medsebojno prepletanje do realističnega temelja za integracijo kakršna je na primer evropska. Medsebojni vplivi in delovanje med Evropo in Združenimi državami tvorijo številne medsebojne zveze in podobnosti in le redka razhajanja in razlike. Vseeno pa v Evropi živi dalje nekaj desetletij star strah pred prevlado ameriške kulture kot dominantne svetovne kulture. Naše mnenje je, da je ta strah pretiran, tako kot je pretiran strah o »sinizaciji« kulture s strani Kitajske ali »vesternizaciji« kitajske kulture.

V odprti centralizirani državi kot je Kitajska, se uradna mainstream zavest po eni strani upira zahodni kulturni infiltraciji, po drugi strani pa uporablja zahodno tehnologijo in trg, da bi razvila svojo ekonomijo. Na ta način se ohranjata in razvijata nacionalna literatura in umetnost, ki jima vlada mainstream ideologija. V zaprti centralizirani državi kot je Severna Koreja, je globalizacija začasno odvrnjena, a navkljub temu je možno, da bo od tod razvijajoči se proces pripeljal do naglega vpliva zahodnega sveta. Razlog leži v tem, da je avtoritarni in zaprti državi zelo težko dalje obstajati v pogojih globalizacije. Kitajska sodi v drugo kategorijo, zaradi česar ima globalizacija na Kitajskem specifičen učinek in nenazadnje povzroča številne in raznovrstne koristi. Očitne primere zlahka najdemo tako v literaturi kot umetnosti. Ene od njih so odrske umetnosti, ki so bile prenešene iz stenskih poslikav v votlinah Dun-Huang. Drug tak primer je otvoritvena ceremonija ob pekinških poletnih olimpijskih igrah leta 2008. Taki primeri pričajo, da kitajsko izročilo ne le da ni bilo asimilirano z globalizacijo, pač je bilo promovirano kot še nikdar doslej. Sodobne značilnosti kitajske umetnosti in estetike so mainstream zavest sodobnega vodilnega tradicionalnega estetskega samozavedanja, ki je združeno s trgovskimi poslovnimi postopki. Tako sta bila obstoj in razvoj nacionalnih tradicij zaščiten in promoviran na predpostavki promoviranja tematike, ki izkazuje kombinacijo modernosti in načela nacionalne identitete v globalizacijskem procesu. Vse te poteze rezultirajo v socializmu s kitajskimi značilnostmi ter v estetiki socializma s kitajskimi značilnostmi. Dodajmo, da so v deželah z izrazito razvitim konvencijskim načinom življenja vplivi in šoki drugačni. Tako je vpliv zahoda dosti bolj očiten na Japonskem in v Južni Koreji kot pa na Kitajskem. Tu omenjana globalizacija se nanaša

Ples apsar (angelov iz Dun-Huanga).
Otvoritev poletnih olimpijskih iger, Peking
2008.

na ekonomijo, politični sistem, politično zavest kot tudi na verske in kulturne ter estetske in druge vidike.

Učinek globalizacije se razlikuje v različnih delih iste dežele. Šanghaj je finančno središče in paradiž imperialističnega avanturizma. V arhitekturnem slogu Wai Tana zahodni poznavalci, ki pridejo prvič na Kitajsko, zlahka prepoznajo zahodnjaške poteze ter zmotno mislijo, da celotna Kitajska spominja na Zahod. Velike razsežnosti, zemljepisne razlike, razlike med vzhodom in zahodom ter severom in jugom, razlike med osrednjimi ravninami, 56 nacionalnosti itd. – vse to je Kitajska. Tisti, ki se poglobijo v Kitajsko, pogosto tudi spoznajo, da dejanska Kitajska morda izraziteje kot druge dežele združuje starodavno in moderno ali sodobno.

V globalizaciji negativni in pozitivni dejavniki soobstajajo. Globalizacija poseduje dvojne poteze. Tako lahko ne le uničuje kulturno ekologijo domorodcev, pač pa tudi lahko širi in promovira uničeno ali ogroženo nacionalno književnost in umetnost. Kraja dragocenih rokopisov Dun-Huanga kot tudi kasnejša zaščita, raziskovanje, posnemanje in kopiranje so dobri primeri enega in drugega. *Reference News* so 22. februarja 2010 poročale, da je francoska organizacija APACE (Združenje za zaščito kitajske umetnosti v Evropi) kot tožnica tožila organizatorje pariške avkcije bronastih živalskih glav iz kitajske cesarske palače, da bi pridobila nazaj te dragocenosti, ki so bile naropane, ko so palačo požgale anglo-francoske čete med Drugo opijsko vojno leta 1860. Čeprav je pariško sodišče zavrglo pritožbo, je ta primer pokazal težnjo h globalni zaščiti nacionalne kul-

ture v kontekstu globalizacije. Globalizacija in antiglobalizacija sta kot sulica in ščit, sta enotnost nasprotij drug drugega v iskanju kulturnega samorazvoja. Za majhen in šibek narod brez zaščite pomeni privzeti globalizacijo asimilacijo. Za Kitajsko pomeni multikulturno preureditev s kitajsko kulturo kot glavnim korpusom. V takšni kombinaciji ali konstrukcijskem procesu je Kitajska ne le promovirala nacionalno kulturo, pač pa je tudi soustvarjala novo nacionalno kulturo s tem, da je zavrgla staro. Lu Xun (1881–1936), vodilna osebnost kitajske moderne književnosti, in drugi so kritizirali ter komentirali tradicijo v procesu ustvarjanja književnosti in raziskovanja. To je bila kritična dediščina. V obdobju »Gibanja 4. maj 1919« so novi kulturni vodje zvečine privzeli kritičen odnos do dediščine tradicionalne kitajske kulture.¹⁰

V kontekstu globalizacije obstajata dve vrsti dediščine. Filmska umetnost Zhan-ga Yimouja in še posebej njegova otvoritvena ceremonija pekinških poletnih olimpijskih iger leta 2008, predstavlja dostop do dediščine in njeno krepitev. V primeru takšne kulture, ki temelji na njeni konstrukciji in rekonstrukciji, gre nedvomno za precejšen napredek nacionalne kulture ali celo za njeno prepletanje ter izmenjavo z etničnimi kulturami. Takšni uspehi ne le potrjujejo izvedljivost in smiselnost kombiniranja tradicionalnega in modernega, pač pa tudi dokazujejo smiselnost takšnega kombiniranja v kontekstu globalizacije in ekonomske asimilacije. Uporaba moči ne pomeni nujno tudi težnje po kulturni asimilaciji. Tako je dandanes vojaška sila precenjena, še zlasti ko gre za asimilacijske težnje globalizacije. Če to ne bi bilo res, bi dandanes kultura Združenih držav obvladovala svet.

3. Kulturna moč Kitajske

196

Takoimenovana globalizacija in njena »asimilacija« se nanašata na abstrahirano moč »globalne« velesile, seveda ob predpostavki, da gre za specifično asimilacijsko silo, ki je usmerjena na različne vrste kultur, ki naj bi z asimilacijo tvorile en sam kulturni model. Kot je bilo omenjeno, bosta v kontekstu globalizacije kulturna raznolikost in nacionalna identiteta obstajali še naprej, saj počasi izginja mit o amerikanizaciji. S pospešeno rastjo kitajske nacionalne moči bo vedno več ljudi pozornih na Kitajsko. Čeprav gre navadno le za ponosno pri-

¹⁰ Wang Jianjiang, »Reflection on 'Tradition' and 'Discourse Hegemony' From the Perspective of Globalization«, *Academic Monthly*, zv. 38, št. 11 (Peking, nov. 2006), str. 127.

padnost Kitajski, mnogi vidijo v Kitajski »kitajsko nevarnost«, ki naj bi se kazala v težnji po »sinizaciji« sveta. V nasprotju z onimi, ki pravijo, da je dilema le v tem, da asimilirano ali pa smo sami asimilirani, sami menimo, da je osnovno vprašanje absorpcijska sposobnost nekega naroda. Pri tem gre v prvi vrsti za posebno sposobnost močnih kultur, da asimilirajo raznovrstne manjše kulture, vse z željo oblikovati en sam kulturni model. A kot je bilo omenjeno, bosta v dobi globalizacije kulturna raznolikost in nacionalna identiteta še naprej obstajali. Da bo za razliko od preteklosti temu tako v prihodnosti, izpričuje razblinjeni mit amerikanizacije kot na prvi pogled eksemplarične oblike globalizacije in asimilacije. Ne moremo pričakovati, da se bo zgodovina asimilacijskih načrtov, praks in poskusov nadaljevala tudi v tem stoletju, ali da bi bila, če bi jo poskusili uresničevati, kaj bolj uspešna.

S hitro rastjo kitajske nacionalne moči postaja vse več ljudi pozornih na Kitajsko. Naj si gre za občutek ponosa na to kulturo ali za strah pred »kitajsko grožnjo« – v obeh primerih gre za zamisel o pokitajčenju (sinizaciji) drugih dežel. Čeprav je vsaj v teoriji osnovno vprašanje asimilirati ali biti asimiliran, je pravo vprašanje ono o absorpcijski sposobnosti naroda ali države glede na tujo kulturo in njeno asimilacijsko moč. V dejanskosti pa problem ni tako preprost. Za razliko od vojne, asimilacijska moč ni skladna moči zmage ali poraza, pač pa sledi komunikacijskemu vzorcu. V tem interaktivnem modelu gre za oblikovanje drugačne nacionalne kulturne interakcije in medsebojne izmenjave. Tako sta bili na primer dinastiji Yuan in Qing predmet kulturne asimilacije. Podobno je na Kitajskem zahodni kolonializem vse od devetnajstega stoletja dalje deloval enakovredno s svojo vojaško močjo in svojo kulturno močjo. Skrajno obliko predstavlja ropanje kulturnih izdelkov; na srečo dandanes takšno prakso onemogoča ali vsaj otežkoča globalna zaščita kulturne dediščine.

Za razliko od majhnih narodov Kitajska skozi zgodovino ni le absorbirala tujo kulturo, pač pa jo je tudi asimilirala. Izmed štirih starih civiliziranih držav je Kitajska edina, ki je ohranila staro civilizacijsko formo. Uporaba kitajskega jezika temelji na ideologiji (konfucianizma in taoizma, ki se dopolnjujeta) in na morfologiji religije (na sintezi treh religij). To velja tudi za estetiko. Obstajajo precejšnje razlike med zahodno in kitajsko estetiko in njunimi koncepti: tragično in sublimno sta drugačna od grenkega in veličastnega. Če sta za prva dva koncepta značilna tragičnost in zlo, ki se iztečeta v trpljenju, je za druga dva pojma značilna harmonija brez spopada in konflikta. To različno senzibilnost še najlaže ra-

zložimo s pomočjo estetike, saj so v igri različni koncepti z različnimi vsebinami. Globalizacija je tesno povezana z lokalizacijo, zaradi česar bo lokalizacijski proces močno pospešen. Globalizacija je cestni »hitri pas« za nacionalno umetnost in nacionalno estetiko. Globalizacija po eni strani pospešuje dejavnost in učinkovanje kapitala ter komercialno prevlado nacionalne književnosti in umetnosti, po drugi strani pa globalizacija prispeva k hitrejšemu širjenju informacij o takšnih delih kot tudi informiranju o samem obstoju takšnih del. Pomemben vidik medsebojnega prepletanja in asimilacije je prevajanje in izdajanje knjig v kitajščini. Kot piše v kitajskem mednarodnem programu za knjigo, obsega število prevedenih knjig v kitajščino in iz nje okrog leta 1999 nekaj sto naslovov, leta 2009 čez 2,400 – leta 2011 pa že 6,100.

Podobno je danes po vsem svetu več kot 1,000 Konfucijevih inštitutov, ki uporabljajo »hitri pas« globalizacije, ki pelje direktno v svet. Isti hitri pas je v rabi, ko gre za promocijo kitajskih znamenitosti – na primer budističnih kipov v Dun-Huangu v provinci Gansu. Estetika in veščina, ki izhajata iz Kung fu vadbe prav tako uporabljata hitri pas ter pritegujeta svetovno pozornost. Te dejavnosti in stvaritve so nekoliko spremenjene glede na svojo izvorno obliko. Njihove tovrstne spremembe spominjajo na spremembo kitajske hrane: tudi kuharski postopki in okusi kitajske hrane v prekomorskih deželah, ki je namenjena tujcem, so prilagojeni njihovem okusu, zaradi česar sta spremenjeni njena kvaliteta in raznolikost. Nekaj podobnega velja za proces širjenja budizma ter za nastanek zen (chan) budizma. Tako je kitajski lamaizem proizvod integracije budizma ter lokalnega tibetanske religije. Vse to izpričuje kako proces lokalizacije v času vpliva tuje kulture vključuje asimiliranje drugih ter asimilacijo po drugih. Gre za značilen primer vzorcev kulturne interakcije. Še več, z nastankom in razvojem novih komunikacijskih tehnologij, bo proces lokalizacije tuje kulture – torej asimilacija drugih in asimiliranje po drugih – zelo pospešen.

V kontekstu globalizacije postane vprašljiva in spodbijana nacionalna kultura. V določenih specifičnih situacijah nacionalna skupnost lahko reagira drugače kot pa bi pričakovali: zaradi zasedbe in posledično slabega ravnanja s kitajskim prebivalstvom, so japonske okupacijske sile med drugo svetovno vojno zagrešile veliko zločinov ter povzročile veliko gorja, ki po vsej jugovzhodni Aziji niti danes še nikakor ni utonil v pozabo. Hkrati pa se je še pred kratkim dogajalo, da je Kitajska na veliko (čeprav z določeno mero odpora) uvažala proizvode japonske gospodinjske in druge tehnologije in industrije. Seveda, čim so tovrstni kitajski

proizvodi postali nekoliko boljše kvalitete, so Kitajci zelo hitro postali njihovi kupci in prodaja japonski proizvodov je upadla.

Poseben primer sta marksizem in socializem. Obe ideji sta seveda nastali v Evropi. Z zmanjšano vlogo marksizma na Kitajskem, je tega pričela nadomeščati bolj avtohtona teoretska in nazorska platforma. Tako so kitajski intelektualci pričeli prebirati kitajske klasike ter se hkrati oddaljevati od amerikaniziranih idej. Že »Gibanje 4. maja 1919« je stremelo k podobnim ciljem. Res je sicer, da je danes tudi naše branje kitajskih klasikov obarvano z zahodnim branjem teh del (tudi marksističnih), vseeno pa ohranjajo precejšnjo mero originalnosti in kitajske specifičnosti. Tudi zahodni avtorji so menili, da bodo lahko kitajske klasike uporabili pri razvijanju svojih idej. No, izkazalo se je, da res tudi ameriška ekonomska vizija, zahodna zavest, zahodni liberalizem ter zahodna demokracija lahko asimilirajo nekatere zamisli kitajskih klasikov, podobno kot so kitajski sodobni pisci to počeli z zahodnimi viri. Gre torej prej za obliko kulturne interakcije kot pa za zavestno in hoteno povezovanje in potencialno asimilacijo, ki bi zahodno mišljenje skušala nadomestiti s kitajskim. Neproduktivnost takšne drže je očitna.

4. Globalizacija temelji na globalnem vrednostnem soglasju

V kontekstu globalizacije bosta umetnost in estetika obstajali na osnovi globalnega vrednostnega dogovora. Umetnost je lahko osebna, etnična in celo alternativna, toda njena vrednost je univerezalna. Kitajski književni svet je iskal Nobelovo nagrado za književnost. Ta nagrada je ključna, ker govori svetu, da so se univerzalne človeške vrednote v sodobnosti ohranile, ne pa zmanjšale¹¹ kot meni splošno prepričanje. Drug primer umetnosti, ki ohranja (ali je pridobila) na pomenu in vrednosti, je instalacija. Spet se vračamo k primeru otvoritvene ceremonije olimpijskih iger leta 2008, ko so nastopajoči tvorili dele abstraknega telesa ali organizma.

Globalizacije temelji na nacionalni kulturi. V kontekstu globalizacije se bosta umetniška in estetska vrednost pojavili na osnovi večstranske eksistence. Ljubez, mir, prijateljstvo in razvoj so vrednote, ki jih vsi delimo. Te vrednote obli-

¹¹ To se je zgodilo leta 2012, ko je bil Guan Moye, bolje poznan pod pisateljskim imenom Mo Yan, kot prvi avtor kitajske nacionalnosti nagrajen z Nobelovo nagrado za književnost za svoje delo kot pisatelj, »ki s halucinatornim realizmom združuje ljudske zgodbe, zgodovino in sodobnost.«

kujejo skupni diskurz, ta pa tvori globalni človeški polilog in interakcijo. Prej omenjeni Dun-Huang ples in otvoritvena ceremonija temeljita na tem diskurzu. Seveda pa univerzalnost teh vrednot ne more nadomestiti posebne narave nacionalne identitete in raznolikosti. Prepoznanje teh vrednot lahko pospeši mednarodne izmenjave, toda specifičnost in raznolikost nacionalnosti vodita k soobstoju večkratnih realnosti. Doslej je vsaj na Kitajskem in to tudi v najbolj oddaljenih in zaostalih področjih, kjer živijo etnične manjšine, denar pričel predstavljati najvišjo vrednoto, z njim pa stay so se kosali potreba po blagovni menjavi ter gospodarski interesi, ki so dosegli dotlej nedosežene razsežnosti. Navkljub temu pa so krajevne etnične manjšine še naprej ohranjale svojo tradicionalno kulturo, saj sta to kulturo močno ohranjala in podpirala tako s vlada kot civilna družba. Dober primer predstavlja manjšina Tu vu. Živi v Sinkiangu na Ujgurskem avtonomnem področju in nosi na lovu značilna pisana oblačila. V razmerah globalizacije je z varovanjem s strani turistične politike prišlo do pospešenega in uspešnega prehoda iz lova v razkazovanje nacionalne umetnosti, obrti in običajev. V tem primeru se ne bo nikdar pojavil nacionalizem oziroma kulturni vzorec monizma. Hkrati ne bodo nikdar vzniknili poskusi vesti se tako, da bi vladali mednarodni kulturi na način kulturne hegemonije.

V Evropi in na Kitajskem globalizacija ne izraža le značilnosti iskanja zavetje kulture, pač pa tudi odraža pozitiven ideološki odpor. Francija je bila prva, ki je že pred desetletji pričela varovati svojo kulturo in se upirati globalizacijskim procesom. Je pa Evropa imela določeno vlogo tudi pri promociji kitajske umetnosti. Če pogledamo trgovanje z umetnostjo v Evropi in v ZDA bomo videli, da zahodni umetnostni trg ponuja za dela kaligrafije, klasičnega slikarstva ipd. po nekaj desete tisoč evrov, medtem ko so dela »političnega popa« na prodaj za nekaj milijonov evrov. Hodniki zahodnih univerz so polni stripov in plakatov iz časa kitajske kulturne revolucije, tako da se obiskovalec vpraša ali so evropske in ameriške dežele bolj pripravljene kazati antikulturne in nasilne podobe Kitajske kot pa civilizirane, miroljubne in napredne podobe te dežele? Mar ni nikogar, ki bi nasprotoval ali se upiral tovrstni ideološki napačni zavesti?

200

V kontekstu globalizacije išče Kitajska kulturno zavetje, hkrati pa tudi vzpostavlja aktivnejši odpor do globalne družbe. Od leta 1949 dalje je kitajska vlada pripisovala posebno pozornost modernosti n modernizaciji ter pripisovala revščino in zaostalost fevdalni monarhiji ter slepi aroganci in pomajkanju modernosti vse od časov kitajsko-britanske opijske vojne leta 1840. V sedemdesetih letih

preteklega stoletja je bila želja modernizirati družbo vključena v resolucije partijskih kongresov. Partija je skušala izpeljati »štiri modernizacije«. Ta zahteva še ni bila izpolnjena in želja po modernizaciji ostaja premalo uresničena. Istočasno pa modernizacija pomeni tudi opiranje na zahodno tehnologijo in druge stvari-tve, da bi se tako izognili napakam kar zadeva modernizacijo in vesternizacijo kot na primer v času »Gibanja 4. maj 1919«.

V novih sodobnih razmerah tako Kitajska kot Evropa iščeta smiselno mero zavetja pred globalizacijo. Obe je infiltrirala svetovna kultura in obe sta se znašli v položaju, da po eni strani sprejemata tuje vplive ter jih asimilirata in po drugi strani sama vplivata s svojimi vplivi. Takšno medsebojno učinkovanje je usojeno dandanes celemu svetu in nihče se mu ne more izogniti.

Na kratko povedano, je najverjetnejša razlaga globalizacije ta, da po eni strani številne etnične manjšine in manj številne kulture iščejo zaščito ter ostajajo ali postajajo predmet zaščite ter se spreminjajo iz živih dejavnosti v zaščiteni dediščino in spomenike. Po drugi strani pa prihaja do medsebojne asimilacije in zlivanja kultur na globalni ravni. Dandanes je zavest o potrebi po zaščiti obče prisotna, saj se zavedamo potrebe po ohranjanju dediščine in tradicije. V tem pogledu svet deluje skoraj kot usklajen prostor. Globalizacija tako ni amerikanizacija, evropeizacija, sinizacija ali kaj podobnega, pač pa je proces, v katerem smo udeleženi vsi in ki ima tako dobre kot slabe strani. V tem pogledu ostaja polpretekli strah pred globalizacijo še en moderni mit.

Prevedel A. E.